

Egy regény története

Az ÁllatVanBent című könyvről

Julio Cortázar képzeletének emlékére

I.

Hölgyeim és Uraim,

2004 januárjában, Berlinben, egy komor, színtelen nap végén vendéget vártam. Max Neumann, a festő volt az, nem sokkal nyolc után érkezett. A szokásos üveg bor helyett egy festménnyel állított be. A kép kisméretű volt, és első pillantásra nagyon egyszerű. Egy éppen csak jelzésszerűen megrajzolt háromdimenziós térben egy kétdimenziós fekete folt fénylett, mely mintha ki akarna nyújtózni ebből a két dimenzióból abba a harmadikba. Volt a műben valami veszélyes, valami ijesztő, valami örület. Megköszöntem, s megtámasztva a könyvek gerincén odaraktam egy könyvespolcra, úgy fejmagasságban. A beszélgetés óvatosan haladt előre, s az óvatosság oka feltehetően az lehetett, hogy nem mondtam semmit a képről. Viszont nyilván látható volt, hogy nagyon foglalkoztat, mert egész este folyton vissza-vissza kellett nézzek rá. Ezt Max észlelte természetesen, de hallgatásomat mintha nem tudta volna mire vélni. A vacsora végét meg sem várva egyszer csak felállt, elnézést kért, s csak annyit mondott, végtelenül sajnálja, de mennie kell. A búcsúzás is óvatosan zajlott le.

A kép maradt, ahova elsőre tettem, ami azt jelentette, hogy nem tudok hozzányúlni. Nem egyszerűen nyugtalanító volt, és nem is magával a képpel volt baj, hanem hogy a képpel együtt valami beköltözött a lakásba, ami azelőtt nem volt ott. A következő napokban számtalanszor megfordultam, ahogy az ember számtalanszor teszi, ez előtt a könyvespolc előtt, és miután minden alkalommal oda kellett nézzek, egy idő után vettem a bátorságot, s anélkül, hogy elmozdítottam volna, leültem vele szemben, és alaposan szemügyre vettem. Nem jutottam semmire, de amikor felkeltem, s ott hagytam, sokkal rémültebb voltam, mint előtte bármikor.

Max hívott. Néhány szokásos fordulat után megjegyezte, hogy ha bármi gondot okoz nekem a kép, amit ajándékba hozott a múltkor, nyugodtan adjam vissza, szívesen kidobja ő, vagy dobjam ki magam. Kidobni? - kérdeztem elhűlve. Hát, persze, válaszolt Max, és idegesen felnevetett.

Nem lehetett kidobni. Az ugyanis, ami vele együtt megjelent a lakásban, nem tűnt volna el. Beletörődtem az egészbe, és attól fogva a kép maradt, ahová raktam. Oly sokszor történt már hasonló! Az élet ment tovább. Csak óvatosabban.

II.

Öt évvel később, 2009 telének egyik komor, színtelen reggelén levelet kaptam new yorki kiadómtól, Barbara Eplertől, hogy hamarosan érkezik Berlinbe egy fiatal barátja, aki rendkívül szeretetreméltó, volna-e kedvem fogadni őt. Daniel Medinnek hívták, s nemcsak szeretetreméltó volt, hanem olyan ember, akit az ember szeretetreméltó voltának sajátos jellege miatt rögtön a barátságába fogad. Daniellel az egyik berlini szegénynegyedben találkoztunk, egy zsúfolt bárban, közel a helyhez, ahol a lakásom állt, s pár perc múlva már mint két régi barát beszélgettünk, történetesen arról, mit tervez csinálni a közeljövőben. Hogy januártól átköltözik Párizsba, mesélte lelkesen, állást vállalt az American University of Paris nevű magánegyetemen, ahol többek közt az lesz a dolga, hogy professzorával együtt tovább szerkesszen egy *Cahier* nevű, a műfordítással foglalkozó, angol nyelvű könyvsorozatot. Meg is kérdezné, kérdezte meg akkor Daniel, nem volna-e kedvem Muriel Spark és hasonló kiválóságok után írni egy ilyen füzetet, írni a műfordításról. Hát, a műfordításról, arról nem, feleltem. De milyen tágan értelmezitek azt, hogy műfordítás? – kérdeztem. Hát, nagyon tágan, válaszolta Daniel kedvesen. Nos, akkor volna kedvem hozzá, mondtam. S megkérdeztem tőle, mit szólna hozzá, ha nekiülnék, és addig néznék egy festményt, ameddig csak bírom, s erről írnék, azaz mintegy lefordítanám szavakra, hogy mit éltem át.

Már akkor Max Neumann képére gondoltam, aminek aztán, mikor el is meséltem, hogy erre, az lett a következménye, hogy Daniel még lelkesebb lett, mert kiderült, hogy nagyon jól ismeri, és nagyra becsüli maga is, és professzora, Dan Gunn is – aki amúgy épp Beckett levelezésének kiadásával foglalkozik -, milyen festészet is Max Neumanné.

Magától értetődik, hogy a képet nem kellett sokáig nézmem, elég volt rágondolnom, hogy tudjam minden apró részletét. De amikor Danieltől elváltam, azt hittem, borzalmas kínok után, végtelenül megbánva könnyelmű ígéretemet, fogok hamarosan bejelentkezni nála, bevallván, hogy képtelen vagyok erről a festményről bármit is mondani. Ezzel szemben, ahogy a lakásba értem, nagyjából három perc alatt kirobbant a képről bennem egy szöveg. Leírtam még aznap éjjel, s másnap beállítottam vele Maxhoz. Hirtelenfordításomban

előadtam németül, Max nézett maga elé, s hallgatott. Szeretném látni újra a képet, mondta végül.

Néhány nap eltelt, s akkor újra találkoztunk a műtermében. Elmeséltem neki, miről esett szó Daniel és köztem, s hogy milyen szívesen vennék Párizsban, ha csinálnánk egy ilyen kis kötetet. Hogy hogy képzelem, kérdezte Max. Mint egy dialógust, mondtam, te festesz egy képet, az elsőnek egy újabb verzióját, én meg írok róla, te elolvasod, azaz meghallgatod, s felelsz rá egy újabb képpel, és így tovább, amíg van mit mondanunk erről a ... erről a ... -- s itt elakadtam. Erről a miről? – kérdezte Max, és nem nézett a szemembe.

III.

Pár hét alatt lezajlott az egész folyamat. Ő festett, én írtam. Én írtam, ő festett. Tulajdonképpen meg sem kellett volna neki mutatnom, mit írtam, mint ahogy neki sem, hogy mit festett, annyira ugyanazt akartuk elbeszélni mindketten, valamit, ami igen nagy súllyal nehezedett a lelkünkre. Már régóta, már nagyon-nagyon régen meg kellett volna tennünk: ez volt Max, s talán ez volt az én szememben is, mikor beszéd közben néha-néha ezekbe a szemekbe, azaz egymásra oda néztünk. Beszélgettünk a részletekről, de a lényegről nem kellett szót ejteni, az ugyanis teljesen világos volt: ezek a képek és ezek a szövegek egymásból nőttek ki, ezek egymás nélkül értelmezhetetlenek, ezek egymásra vannak utalva. Mint ahogy az is, hogy amit mi, azaz ő a műtermében, én meg a könyvespolccal szemben, megteremtettünk, azzal valami elszabadult.

Eltelt néhány nap, az anyagot nem mutattam meg a párizsiaknak. Sajnos, kezdtem rosszul aludni, rémálmaim voltak, s én, aki soha nem emlékszem az álmaimra, ebben az időszakban nem csupán emlékeztem rájuk, hanem minden ébredéskor épp csak egy hajszál választott el attól, hogy az éppen álmodott rém elől az ébrenlétbe át ne menekülhessek.

Max hívott. Sajnos, egy ideje nem alszik valami jól. Fáradt, mert napközben a kiesett éjszakákat nem tudja pótolni. A legjobb volna, javasolta, ha most egy ideig nem találkoznánk. Egy szót sem kérdezett arról, mi van a kötettel.

Hetek teltek el. Egy szerencsétlenség előérzetében éltem, de nem történt semmi. Kezdtém felejteni az álmaimat. És egyre nagyobb előnnyel úsztam meg az éjszakai rémeket is. Telefonáltam Maxnak. Elküldöm a szöveget s a képeket Párizsba, mondtam, de úgy

hangsúlyoztam, hogy a kérdés is benne legyen, hogy ugyanis beleegyeznek-e. Ó, hát, még nem küldted el? Max határozottan meg volt lepve.

Ornan Rotem érkezett meg feleségével Londonból, az ő családi vállalkozására bízták Párizsban, hogy állítsa elő a könyvecskét. Nyomtatásról, szerkesztésről, a képek illusztrációjának finom kérdéseiről, az oldalpárok arányairól, színekről, betűnagyságról, címelhelyezésről folyt a szó. Remek napok voltak, nagyszerű gondok, Max is, én is egyre lelkesebbek lettünk.

Szép lesz, jegyezte meg Max, amikor kettesben maradtunk.

Szép, bólintottam, megerősítésül.

Az angol fordítás hamarosan elkészült, zajlott a tördelés, Dan Gunn az utolsóig harcolt egy-egy kifejezés fölött a fordítóval, a kitűnő Otilie Mulzettel, aztán számomra elcsendesedett az egész, még hallottam olykor híreket, hogy haladnak a dolgok. Kezdett körvonalazódni, mikor lesz a megjelenés, kezdtek érkezni sorban és egyre sűrűbben a levelek részben Daniel Medintől, részben Dan Gunntól, hogy akkor, ha kész vagyunk, mikor és hogyan csinálunk egy prezentációt a műnek – minden érintett nagy lelkesedéssel várta a napot, és ez a nap el is érkezett.

IV.

Az eseményt az American University of Paris délután 6-ra hirdette meg. A terv úgy szólt, hogy kezdődik az egész egy csendes kiállításmegnyitóval, ahol nem mond beszédet senki, csak italt s némi csemegét szolgálnak fel, majd ezt követően Gunn professzor mond egy pár szót a Cahier sorozatáról, elmeséli, hogy a szóban forgó s *AnimalInside* címet viselő dialógus miképp zajlott le Max és köztem, majd felolvasom a szöveget magyarul, de úgy, hogy fejezetenként Daniel hozzáfűzi az angol fordítást. Végül a fordító, Otilie Mulzet fog beszélni, milyen nehéz örömet jelentett számára, ahogy ő ezt korábban kifejezte, a munka.

Max a feleségével szállt ki a taxiból a rue du Colonel Combes 6-os számú épülete előtt. Láthatóan virágos jókedvük volt. Csodálatos nap van mögöttünk, mesélték, végre pihentünk egy nagyot, remek étterem, nyugalmas séta délután. Kíséretemben még egyszer ellenőrizték az odabent kiállított képeket, majd kijöttünk az egyetem épülete elé az udvarra, hogy a maga

speciális módján Max egy kicsit még cigarettázhasson, azaz meggyújthasson a feleségének egy szálát, az első slukkot mélyen letüdözze, hogy aztán a többit a feleség szívja el.

Negyed hétre járt. Néhány diák bekószált a kiállítóterembe, s volt még egy-két ember, aki erre-arra szédelgett a benti tér és az egyetemi udvar között, de se Danielnek, se Dan Gunnak híre-hamva nem volt. Biztos, hogy 6-ra hirdették meg ezt? – kérdezte Max felesége, bizonytalanul.

Fél hét után már kínosan éreztük magunkat, de mindannyian megpróbáltunk jó képet vágni a dologhoz. Innentől nem néztük az órát, sétáltunk le-föl, Max újabb és újabb cigarettát gyújtott meg, fogalmunk nem volt, mi történhetett.

Biztosan volt vagy hét, vagy tán már hét utánra járt, amikor az utca távlatának szűkében mintha két ismerős alak tűnt volna fel. Ahogy közelebb értek, fellelegeztünk: Daniel Medin és Dan Gunn volt az. Négy nagy csomagot cipeltek mind a ketten, az egyik is kettőt, a másik is kettőt, láthatóan majd leszakadt a kezük, de amint észrevettek bennünket, már nem állhattak meg pihenni, csak cipelték tovább azokkal a leszakadni készülő karokkal azt az összesen négy csomagot, s verejtékben úszva megpróbáltak még mosolyogni is. Kissé meglepődtünk, amikor a bejáratnál nem álltak meg, valahogy egyikőnk sem gondolt arra, hogy szeretnének már végérvényesen megszabadulni a csomagoktól, s letenni őket a végleges helyükre, ezért aztán tanácstalanul néztünk egymásra, mikor utat engedvén nekik, befordultunk utánuk az épületbe. Daniel és Dan végre lerogytak a csomagokkal, kibontották az egyiket, s végül Dan a kezünkbe nyomott egy-egy *AnimalInside*-ot. Max rám nézett. Ez most mi?

Egy darabig senki nem szólt egy szót sem. Mi nézegettük a művünket, hümmögtünk, bólogattunk, s arra vártunk, hogy majd csak elhangzik valami magyarázat, de Dan elkezdte szétrakosgatni az egyik asztal alatt már korábban odakészített boros és vizes palackokat, Daniel meg a poharakkal bíbelődött.

Odaléptem Danielhez, s kérdőn ránéztem. Összeragadt az egész, mondta. Négy nappal ezelőtt a fekete festék miatt összeragadt az összes kinyomott példány a londoni nyomdában. Ki kellett dobni az összeset a szemétkébe. Nem, nem tudjuk, hány ezer darab. Éjjel és nappal dolgoztak, hogy újra kinyomtassanak legalább néhány száz példányt a megnyitóra. Éjjel és

nappal, hangsúlyozta még mindig verejtékben úszva Daniel. Különhajóval küldték át a Csatornán, tette hozzá.

Max hozzánk lépett. Sápadtak látszott. A feketék? – kérdezte Danieltől. De látható volt, hogy nem is hallja a választ. Újra meg újra belelapozott a fantasztikus színekben ragyogó könyvecskébe, aztán Dan Gunnhoz fordulva kifejezte végtelen örömét, hogy művünk ilyen csodálatos kiadásban minden nehézség ellenére itt van, s hogy igen, hallotta, mi történt, és hogy mennyire sajnálatos, végül feleségével a nyomában rövid beszélgetésbe kezdett párizsi galeristájával, majd odajött hozzám, amikor észrevette, hogy egyedül maradtam egy rövid időre, és csak annyit mondott egészen halkán: A FEKETÉK. GONDOLTAM, HOGY A FEKETÉKKEL BAJ LESZ.

Mind a tizennégy festmény szurokszerűen, undorítóan fénylő, vastag fekete színnel ábrázolta a Gonoszt.

Nem válaszoltam. Az este hamar véget ért. A vacsora rövid volt a közelben. Egymáshoz egyáltalán nem szóltunk egy szót sem, még akkor sem, amikor éjfél tájt a taxiknál elkezdődött a búcsú, csak kezet ráztunk holtfáradt vendéglátóinkkal, integettünk utánuk, aztán szó nélkül megöleltük egymást, s ők, Max és felesége sebesen elhajtattak, én meg végül mégsem szálltam taxiba, hanem gyalog indultam el az Avenue Iéna közelébe eső szállásom felé.

Hűvös volt az éjszaka.

A Rosszról beszélni kell.

Hölgyeim és Uraim, engedjék meg, hogy bemutassam az *AnimalInside*, azaz az *ÁllatVanBent* című könyvem.

1. Felkapcsolja az olvasólámpát
2. Átmegy a kapcsolótáblához, és megnyomja a roló LE-gombjait
3. Közben a bal kezével kikapcsolja a teremvilágítást
4. A sötétben visszatér az olvasólámpához

I.kép --- I. szöveg

Elsötétül, csengőhang, feljön a

II. kép --- II. szöveg

Elsötétül, csengőhang, feljön a

III.kép --- III. szöveg

Elsötétül, csengőhang, feljön a

IV. kép --- IV. szöveg

Elsötétül, csengőhang, feljön az

V. kép --- V. szöveg

Elsötétül, csengőhang, feljön a

VI. kép ---VI. szöveg

Elsötétül, csengőhang, feljön a

VII. kép --- VII. szöveg

A csendben kialszik a kép.

Átmegy a kapcsolótáblához, lenyomja a rolók FEL gombját

Közben lassan visszakapcsolja a teremvilágítást

Visszatér az olvasólámpához, lekattintja a világosban,

Hölgyeim és Uraim, köszönöm a figyelmüket.

És meghajol.